

Oponentní posudek dizertační práce

Mgr. Milan Kostohryz: Vybrané otázky překonávání majetkové samostatnosti kapitálových společností ve srovnávacím pohledu

Vlastním tématem práce je otázka posuzování průniku odpovědnosti kapitálové obchodní společnosti a odpovědnosti společníka této společnosti za škodu – újmu – způsobenou třetí osobě jeho jednáním jako společníka, tedy spočívajícím na jeho vztahu k dané společnosti, které je v rozporu s dobrými mravy a hrubě porušuje požadavky na jednání řádného hospodáře. Jde jednak o činnost, která k újmě věřitelů společnosti přivedla stav, že odpovědnost společnosti za nesplnění závazku nelze reálně uspokojit, jednak o převod vlastního závazku na společnost s obdobným důsledkem. Typickou a v praxi podstatnou je otázka odpovědnosti společníka za nesplnění dluhu, který vznikl z podnikatelské činnosti společnosti a průniku odpovědnosti společnosti za jeho nesplnění do přímé odpovědnosti společníka této společnosti, založené jeho vztahem k této společnosti, vůči věřiteli společnosti. Je to otázka, která vyvstala souběžně jak v USA tak ve státech Evropské unie, kde se názory na její řešení postupně vyvíjejí a vyvstala rovněž v České republice, kde však zatím nebyla v širší míře a hlouběji teoreticky řešena, vyjma prof. Dr. Černé, a ani není v této otázce ustálena judikatura, zejména zatím nedošlo k zásadnímu rozhodnutí Nejvyššího soudu. Práce, která podává přehled přístupu soudů v USA na jedné straně a ze států Evropské unie v judikatuře a teoretickým názorům ve Velké Británii a ve Spolkové republice Německo, vyvozuje z toho závěry pro uplatňování průniku odpovědnosti kapitálové společnosti až přímo na společníka a podmínek, za nichž by mohlo a mělo docházet k průlomu oddělenosti společnosti a společníka jako dvou různých, samostatných subjektů, která nepochybně zůstává základní zásadou a průlom do ní je akceptovatelný jen v rozsahu závažného nepatřičného zásahu společníka do řádného průběhu podnikání, je přínosem jak pro právní teorii tak zejména pro rozhodovací praxi našich soudů.

Dizertant shromáždil a prostudoval literární prameny v odpovídajícím rozsahu, přičemž je namísto ocenit, že se v rozsáhlé míře věnoval rozhodnutím soudů amerických, anglických a zejména pak německých, dovozuje z nich vývoj názorů, který v poslední době probíhal a dovozuje z nich doporučení k uplatňování této odpovědnosti v České republice.

Citace z literárních pramenů odpovídají požadavkům kladeným na dizertační práce a uzancím na ně v odborných pracích vůbec. Dizertant prokazuje, že zvládl pracovat s literaturou a judikaturou.

Po jazykové stránce je práce na dobré úrovni, dizertant se vyjadřuje jasně, jeho výklad je uspořádaný a závěry logicky dovozené.

Práce uspořádána systematicky tak, že po úvodu následuje vymezení základních pojmů, což pro účely této práce odpovídá. Neboť jde o novou problematiku náhrady způsobené škody a pojmy zatím nejsou používány jednotně a liší se chápání obsahu jednotlivých použitých pojmů. Pak je uvedena jako základní zásada, ze které je nutno při posuzování průniku (přechodu) odpovědnosti třeba vycházet, zásada právní samostatnosti a omezené odpovědnosti, Na to se uvádí teoretické názory na otázku průlomu této zásady a jeho mezí jako výjimky ze základní zásady právní samostatnosti společnosti a jejího společníka a judikatura k této problematice nejprve ve Spojených státech amerických, ve Spojeném království a pak ve Spolkové republice Německo. Následují doporučení pro českou doktrínu průniku, dovozené z rozboru názorů a judikatury v podaných v předchozích kapitolách práce.

Význam zásady právní samostatnosti a omezené odpovědnosti je podán v rozsahu odpovídajícím pro dovození potřeby výjimky z ní v případě, že společník zneužije svého postavení ve vztahu ke společnosti a v důsledku toho dojde ke zřejmě nespravedlivé újmě třetí osoby. Rozbor je proveden na odborné úrovni, uvádí podstatné důvody, které k právní

oddělenosti kapitálové společnosti a jejího společníka vedly. Pokud se uvádí význam zmenšení rizikovosti účasti na společnosti (str. 19-21), bylo by vhodné rozvést otázku případných negativních dopadů této zásady (je třeba si připomenout, že svoje důvody má jak účast na podnikání v kapitálové společnosti, tak podnikání s přímou plnou odpovědností). Dále by bylo vhodné připomenout vývoj názorů na funkci základního kapitálu (závěry na str.22), který byl považován za významnou složku důvěryhodnosti společnosti, ale v praxi postupně jeho význam se stal jen formálním ukazatelem a nyní bude u společnosti s ručením omezeným jen symbolickým ukazatelem (zákona o obchodních korporacích § 142), ovšem význam ukazatele pohotového kapitálu stále zůstává.

Pokud je o srovnání, je provedeno opět na dobré odborné úrovni. Je třeba ocenit, hodnocení, že věcně je v zásadě o shodu v tom, v jakém rozsahu a v kterých případech má k průniku dojít, jen s tím, že evropský přístup je zdrženlivější nežli přístup americký a že zdrženlivost lze doporučit i pro uplatňování průniku odpovědnosti v České republice. Rozdíly se projevují v názorech na právní základ odůvodnění, které pak vedou, jak uvedeno k obdobným výsledkům. V tom je nutno si uvědomit, že teoretické zdůvodnění kriterií je pro rozhodovací praxi velmi významné, protože jejich vymezení umožní vyváženost v posouzení kdy došlo k překročení mezí jednání společníka společnosti jako nepřímého podnikatele. Pokud se tu jeví rozdíly, je zásadně správné hodnotit určitou různost kriterií, je však třeba si uvědomit, že v některých případech jde jen o rozdíl vyjádření co je vlastní kriterium a co jsou podmínky významné pro jeho uplatnění. V tom se teoretické názory do určité míry překrývají.

Se závěry, ke kterým dizertant dospěl, že české právo potřebuje doktrínu průniku souhlasím. Případy požadování náhrady škody přímo na společníkovi se již objevují, dosud však nedošlo k zásadním rozhodnutím, která by vytvořila dostatečný základ pro posuzování dalších případů ve smyslu § 13 nového občanského zákoníku. V dalším lze připomenout, že bude nutno se zabývat i otázkou v jaké míře a v kterých případech bude vhodné využít formu zákonného ručení společníka ve smyslu § 194 odst.5 obchodního zákoníku resp. § 159 odst.3 nového občanského zákoníku, které ovšem určitě problematiku průniku odpovědnosti nevyřeší a nebylo přímým předmětem práce.

Z á v ě r :

Celkově hodnotím disertační práce Mgr. Milana Kostohryze jako práci prokazující dobrou odbornou úroveň, schopnost teoretického posouzení a zpracování problematiky a splňuje všechna kritéria na doktorskou disertační práci kladená. D o p o r u č u j i aby po provedené obhajobě byla práce přijata jako plně vyhovující.

V Praze 18.července 2012

JUDr. Miloš Tomsa, CSc.